

Цирил Шигер

ЗАБРАВЕНИТЕ МАЛЦИНСТВА
НА БАЛКАНИТЕ

Вече *не знаем* кои сме

София, 2019

Издаването на това произведение беше подкрепено
от ТРАДУКИ

traduki

Cyrill Stieger

WIR WISSEN NICHT MEHR, WER WIR SIND

Vergessene Minderheiten auf dem Balkan

Copyright © Paul Zsolnay Verlag Wien 2017

Copyright notice: © of the translation: S. Fischer Foundation by
order of TRADUKI

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да
бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин
без изричното писмено съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Издателство „Изток-Запад“, 2019

© Екатерина Попова, превод, 2019

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2019

ISBN 978-619-01-0433-9

Цирил Щигер

Забравените
малцинства на
Балканите

— Вече не знаем кои сме —

Превод от немски
Екатерина Попова

traduki^Т

ТРАДУКИ е литературна мрежа, в която са включени Федералното министерство за Европа, интеграцията и външните работи на Република Австрия, Министерството на външните работи на Федерална република Германия, Швейцарската културна фондация „Про Хелвеция“, КултурКонтакт Австрия (по възложение на Федералното канцлерство на Република Австрия), Гьоте институт, Словенската агенция за книгата ЈАК, Министерството на културата на Република Хърватия, ресор „Култура“ в правителството на Княжество Лихтенщайн, Фондацията на Лихтенщайн за култура, Министерството на културата на Република Албания, Министерството на културата и информацията на Република Сърбия, Министерството на културата и националната идентичност на Румъния, Министерството на културата на Черна гора, Министерството на културата на Република Северна Македония, Лайпцигският панаир на книгата и фондация „С. Фишер“.

Съдържание

Предговор към българското издание	9
Въведение	11
„Заспахме Мюсюлмани, събудихме се бошнаци“ <i>Славяните мюсюлмани в Босна и Херцеговина</i>	33
„Как мога да принадлежа към нация, която изобщо не съществува?“ <i>Торбешите в Македония</i>	59
Как Ибрим Емин Кадри стана Иван Кадриев <i>Помаците в България</i>	95
„Вече не знаем кои сме“ <i>Помаците в Гърция</i>	137
„Тъжно е, че една цяла култура изчезва“ <i>Арумъните в Македония</i>	173
„Ако останат 50 думи, трудът ни няма да е отишъл напразно“ <i>Исторумъните в Хърватия</i>	207
„Без нашите предци Загреб днес щеше да е мюсюлмански“ <i>Ускоците от Жумберак</i>	225
Благодарности	249
Използвана литература	251

УКРАИНА

МОЛДОВА

РУМЪНИЯ

Делтата на р. Дунав

Букурещ

ЧЕРНО МОРЕ

Варна

Бургас

София

БЪЛГАРИЯ

Велинград

Кърджали

Корница

помаци

Сатовча

Златоград

Глафки

Ксанти

Истанбул

Мраморно море

Солун

Солунски залив

ТУРЦИЯ

Егейско море

Измир

Атина

0 20 40 60 80 100 км

Предговор към българското издание

Историята на Балканите е многопластова и оспорвана. Всяка нация, дори всяка група хора тук интерпретира миналото по свой собствен начин. Авантюристичните митове за произхода, предразсъдъците и стереотипите все още са широко разпространени в историографията на балканските страни. Ето защо един външен поглед може да помогне в търсенето на истината.

В моята книга българският читател ще намери интерпретации на исторически събития, които не съвпадат с официалното мнение на българската историография и с разпространените в обществото възгледи. Такъв пример са причините и процесът на ислямизация на част от славянското население на територията на днешната българска държава. Освен това според официалната българска теза всички помаци, независимо дали живеят в България или отвъд границата – в Североизточна Гърция, са българи в етнически смисъл, въпреки че има славянски мюсюлмани, които, за да се разграничат от българите, се самоопределят като турци или помаци.

Някои помаци в България все още се чувстват маргинализирани и ощетени. Бих желал книгата да предизвика дебат в страната за ислямизацията, но и за мястото на помациите в българското общество. Въпреки че са обявявани за част от българската нация, те все още са в известна степен дискри-

минирани, защото са мюсюлмани. Не са смятани за „истински“ българи.

В моята книга обаче става дума не само за помаците в България, но и за торбешите и гораните, тоест за мюсюлмани от славянски произход, които живеят в Северна Македония и Косово. Характерни за всички тях, включително за помаците, са многобройните национални идентичности и противоречивите, постоянно променящи се самоопределения. В Западна Европа почти никой не ги познава, дори в България те са до голяма степен неизвестни за широката общественост. Това се отнася и за помаците в съседна Гърция, макар че те имат доста продължителна обща история с помаците в България. Не всичко, което пиша в моята книга за торбешите и гораните, съответства на доминиращия възглед в българската историография.

Книгата допълват три малки балкано-романски групи, а именно власите (арумъните), които живеят разпръснати из целите Балкани, включително в България; истрорумъните в няколко села в Истрия, както и гръко-католическите ускоци в Жумберак – хълмист район западно от Загреб на границата със Словения.

Погледът към тези отдалечени краища на Балканите и към очарователния свят на малките, почти неизвестни или забравени малцинства в периферията на националните държави прави още нещо: обяснява някои важни моменти от балканската история и разкрива функционирането на политическата система на съответните страни. Това важи и за България. От тази необичайна перспектива голямата политика се вижда в различна светлина.

Цирил Щигер